

DOI: <https://doi.org/10.31110/consensus/2025-01/142-150>

УДК (UDC) 93/94 (477.83/.86) : 271.4 : 37.014.52 : 2-46

THE DEVELOPMENT OF GREEK-CATHOLIC THEOLOGICAL EDUCATION AND SCIENCE IN EASTERN GALICIA IN THE INTERWAR PERIOD

Lesia Kostiuk*

Abstract

The purpose of the study is to analyze the activities of the Greek Catholic clergy in the context of the development of theological education and science in the interwar period in Eastern Galicia.

The methodology of the study is based on the principles of historicism, scientificity, objectivity, and systematicity. General scientific (analysis, synthesis, induction, deduction) and special historical (historical-genetic, comparative-historical) methods were used.

The scientific novelty lies in the comprehensive analysis of the stated topic and the introduction of archival materials into scientific circulation, which makes it possible to clarify the main activities of the Greek Catholic clergy in the context of the development of theological education and science in the interwar period in Eastern Galicia.

Conclusions. In the first half of the twentieth century, the priestly profession in Eastern Galicia had a high social status. The system of theological education included five Greek Catholic seminaries and one higher educational institution, the Greek Catholic Theological Academy, which provided training. Under the Polish occupation, the seminaries were centers for preserving Ukrainian national identity, contributing to the education of patriotic clergy who played an active role in the national and cultural revival.

The Academy became a center for the formation of Ukrainian theological schools of thought, promoting research in theology and church history. The curriculum combined theological disciplines aimed at developing practical skills with general education subjects such as languages (Ukrainian, German, French), history, and geography. The most successful graduates had the opportunity to continue their studies abroad. The Greek Catholic Theological Academy was an important scientific, educational, and cultural center that made a significant contribution to the development of Ukrainian theological science, education, and culture. Its activities contributed to the formation of a highly educated clergy, the development of scientific research and the establishment of interfaith dialogue.

Keywords: GCC, Fr. Josyf Slipyi, priest, theological education, seminary, Greek Catholic Theological Academy

* PhD in History, Associate Professor of the Department of World History and Religious Studies, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine. E-mail: lvkostyuk@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4608-6906>

РОЗВИТОК ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД**Леся Костюк*****Анотація**

Мета дослідження полягає в аналізі діяльності греко-католицького духовенства у контексті розвитку богословської освіти та науки в міжвоєнний період на території Східної Галичини.

Методологія дослідження базується на принципах історизму, науковості, об'єктивності, системності. Використано загальнонаукові (аналіз, синтез, індукції, дедукції) та спеціально-історичні (історико-генетичний, порівняльно-історичний) методи.

Наукова новизна полягає в комплексному аналізі заявленої теми та введенням до наукового обігу архівних матеріалів, що уможливило з'ясування основних напрямків діяльності греко-католицького духовенства у контексті розвитку богословської освіти та науки в міжвоєнний період на території Східної Галичини.

Висновки. У першій половині 20 ст. професія священника в Східній Галичині мала високий соціальний статус. Система богословської освіти включала п'ять греко-католицьких семінарій та один вищий навчальний заклад – Греко-католицьку богословську академію, що забезпечували підготовку кадрів. В умовах польської окупації семінарії були центрами збереження української національної ідентичності, сприяли вихованню патріотично налаштованого духовенства, яке відіграло активну роль у національно-культурному відродженні.

Академія стала центром формування українських богословських наукових шкіл, сприяючи розвитку наукових досліджень у галузі богослов'я та історії Церкви. Навчальні програми поєднували богословські дисципліни, спрямовані на формування практичних навичок, з загальноосвітніми предметами, такими як мови (українська, німецька, французька), історія та географія. Найбільш успішні випускники мали можливість продовжити навчання за кордоном. Греко-католицька богословська академія була важливим науково-освітнім та культурним центром, який зробив значний внесок у розвиток української богословської науки, освіти та культури. Її діяльність сприяла формуванню високоосвіченого духовенства, розвитку наукових досліджень та налагодженню міжконфесійного діалогу.

Ключові слова: ГКЦ, о. Йосип Сліпий, священник, богословська освіта, семінарія, Греко-Католицька Богословська Академія

Цитування: Костюк, Л. (2025). Розвиток греко-католицької богословської освіти та науки в Східній Галичині у міжвоєнний період. *Консенсус*, 1, 142-150.

<https://doi.org/10.3110/consensus/2025-01/142-150>

URL: <https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/151>

* кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна. E-mail: lvkostyuk@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4608-6906>

Постановка проблеми. У першій половині 20 ст. професія священнослужителя в Східній Галичині характеризувалася високим соціально-економічним статусом. Цьому сприяли такі фактори: можливість мати достатнє матеріальне забезпечення, приналежність до інтелігенції та високий рівень суспільної поваги. Обов'язковою вимогою для греко-католицьких священників було здобуття спеціалізованої освіти. Підготовка майбутніх священнослужителів у міжвоєнний період здійснювалася у двох малих семінаріях (Львів, Рогатин) і трьох великих семінаріях (Станіславів, Перемишль, Львів), з 1928 р. у Греко-католицькій богословській академії у Львові. Академія, як вищий навчальний заклад, відповідає стандартам європейських католицьких університетів, забезпечуючи не лише інтелектуальну, але й моральну підготовку священників. Випускники галицьких духовних семінарій також мали можливість продовжувати навчання в закордонних університетах, наприклад в Інсбруці, Римі, Любліні та інших.

Аналіз останніх досліджень та джерел. Історіографія дослідження базується на комплексних наукових працях, спогадах, свідченнях, статистичних даних та архівних документах.

Українські науковці періоду незалежної України значну увагу приділяють дослідженню ролі греко-католицького духовенства на теренах Східної Галичини. Окремі аспекти з розвитку греко-католицької богословської освіти присвячені праці М. Кугутяка¹, Е. Бистрицької², І. Пилипіва³, Н. Вояковського⁴. Значна кількість статистичних матеріалів, заяв, промов, які стосуються утворення Греко-католицької богословської академії розміщено у збірнику, який упорядкував П. Сениця⁵. Особливо цінними у вивченні навчального-виховної діяльності духовенства у міжвоєнний період на території Східної Галичини є напрацювання Н. Колб⁶, А. Пекара⁷, В. Перевезія⁸. Аналіз особливостей проведення наукових семінарів у Греко-католицькій академії подано у праці І. Хоркави⁹. Інформацію про особливості

¹ Кугутяк М. Галичина. Сторінки історії: нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ, 1993. 190 с.

² Бистрицька Е., Грабець Ю. Становище та діяльність греко-католицького парафіяльного духовенства Східної Галичини у 1914–1939 рр. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2023. № 27. С. 105–116.

³ Пилипів І.В. Греко-католицька церква – найвпливовіша суспільна сила у кристалізації української нації міжвоєнної Галичини. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Історія*. 2010. № 1. С. 109–114.

⁴ Вояковський Н. Відновлення Духовної Семінарії у Львові. *Записки ЧСБВ*. 1971. Т. 7. С. 291–307.

⁵ Звіт з організаційної праці та обсягів Богословської Академії. *Світильник істини: Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові: 1928, 1929, 1944, 1973*. Ч. 1. С. 300–308.

⁶ Колб Н. «Ізидор Глинський – парох, громадський діяч, етнограф (до 160-ліття з дня народження о. Ізидора Глинського): матеріали наук.-практ. конф., с. Буцнів, 14 лют. 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 66–87.

⁷ Пекар А. Папська семінарія св. Йосафата в Римі. *Записки ЧСБВ*. 1982. Т. 11. С. 338–345.

⁸ Перевезій В.О. Служіння Богу і народу: Українська греко-католицька церква між двома світовими війнами. Київ, 2004. 203 с.

⁹ Хоркава І. Наукові семінари як невіддільний складник навчально-виховного процесу у Львівській Богословській академії УГКЦ упродовж 20–30-х рр. XX ст. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. № 20. С. 10–17.

функціонування греко-католицьких семінарій подано у працях С. Штуки¹⁰, І. Музички¹¹, І. Ходак¹². Архівні матеріали, які використано у статті, зберігаються в Центральному державному історичному архіві м. Львів. Нами опрацьовано справи фонду 358 «Шептицький Андрей (Роман-Марія-Александр), граф, митрополит Галицький греко-католицької Церкви, архієпископ Львівський, єпископ Кам'янець-Подільський, культурний і церковний діяч, меценат, дійсний член НТШ», фонду 408 «Греко-католицький митрополічий ординаріат, м. Львів», фонду 451 «Греко-католицька богословська академія, м. Львів».

Мета дослідження полягає в аналізі системи богословської освіти та науки Греко-Католицької Церкви, визначенні участі у цих процесах духовенства в міжвоєнний період на теренах Східної Галичини.

Виклад основного матеріалу. У міжвоєнний період у Східній Галичині діяли п'ять греко-католицьких семінарій – дві малі семінарії у Львові та Рогатині, три духовні семінарії у Станіславові, Перемишлі, Львові. Духовні освітні заклади працювали на основі статутів. Спільною для усіх семінарій була мета – виховувати молодь з активною національною позицією, надавати практичні вміння для виконання душпастирських обов'язків, плекати у вихованців дотримання основ католицької етики. Процес навчання у семінаріях включав не лише вивчення обов'язкових предметів згідно з навальним планом, але й передбачав заходи, які сприяли патріотичному та моральному вихованню осіб чоловічої статі. Значну увагу керівництво закладів приділяло дотриманню семінаристами правил поведінки під час навчання та в період перебування учнів поза межами семінарії¹³.

Загальний регламент у семінаріях передбачав механізм внутрішнього контролю, що полягав у взаємному корегуванні поведінки семінаристів у випадку порушень встановлених норм. У період канікул перебуваючи вдома семінарист був під наглядом парафіяльного священника. На початку 1920-х рр. матеріальні умови у семінаріях давали чудову можливість практикувати самозречення, адже був дефіцит продуктів харчування¹⁴. Постійний брак коштів не дозволяв адміністраціям семінарій проводити ремонт навчальних приміщень, покращувати умови навчання тощо.

Не зважаючи на певні матеріальні труднощі, які виникли у міжвоєнний період керівництво семінарій максимально намагалося урізноманітнити процес навчання

¹⁰ Штука С. Культурно-просвітницька діяльність Йосифа Сліпого (1922–1945 рр.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: «Історичне релігієзнавство»*. 2014. Вип. 10. С. 207–212.

¹¹ Музичка І. Віднова діяльності Українського Богословського Наукового товариства. *Патріархат*. 1998. Січень. С. 12–15.

¹² Ходак І. Роль богословського наукового товариства у розвитку богословської науки у 20–30 рр. XX ст. *Записки історичного факультету Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова*. 2009. Вип. 20. С. 183–187.

¹³ Кугутяк М. Галичина. Сторінки історії: нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ, 1993. С. 119–121.

¹⁴ Бистрицька Е., Грабець Ю. Становище та діяльність греко-католицького парафіяльного духовенства Східної Галичини у 1914–1939 рр. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2023. № 27. С. 105–116.

семінаристів¹⁵. Наприклад, у 1922 р. у Перемишльській семінарії було засновано товариство «Науковий гурток». Його члени займалися дослідженням богословських тем, читали сучасну літературу, удосконалювали знання з української мови тощо. Гурток мав бібліотеку, яка в 1923 р. нараховувала близько 100 книг, було відкрито передплату на кілька світських і богословських журналів. У 1923–1924 рр. «Науковий гурток» організував публічні читання лекцій у селах на різноманітні теми – медицина, мистецтво, харитативна діяльність та інші¹⁶.

Зважаючи на відсутність українського університету в Східній Галичині, митрополит Андрей Шептицький ініціював створення вищого духовного навчального закладу, що відповідав би європейським стандартам католицьких університетів. Реалізація цього проекту стала можливою після підписання конкордату 1925 р. між польським урядом та Святим Престолом¹⁷. Ключову роль у цьому відіграла реформаторська діяльність митрополита Андрея Шептицького та його найближчих сподвижників, зокрема о. Йосифа Сліпого¹⁸. Центральним елементом діяльності ГКЦ була екуменічна концепція, що передбачала осмислення ролі греко-католицизму в контексті вселенської єдності та налагодження міжконфесійного діалогу для консолідації українського суспільства¹⁹. Для реалізації цих цілей виникла потреба у створенні потужної наукової бази, що включала такі напрямки, як: заснування вищого навчального закладу, формування наукових шкіл та організація видавничої діяльності²⁰.

В умовах складного політичного контексту та відсутності розвинених наукових традицій, створення такої бази вимагало участі авторитетного вченого з організаторськими здібностями. Йосиф Сліпий, маючи досвід навчання в Інсбруку та Римі, захистивши докторську дисертацію з богослов'я та опублікувавши наукові праці з догматики та історії церкви, відповідав цим вимогам²¹.

Стратегічно важливим кроком у згуртуванні науковців було створення у 1922 р. Богословського Наукового Товариства (БНТ). Серед його організаторів та активних лідерів був о. Й. Сліпий. Зокрема, він був редактором журналу «Богословія» і всіх інших видань. Серед наукових здобутків о. Й. Сліпого є 20 томів «Богословія» та 45

¹⁵ Статуту Малої духовної семінарії. ЦДАЛ (Центр. держ. іст. архів м. Львів). Ф. 451. Оп. 1. Спр. 367. Арк. 10.

¹⁶ Пилипів І.В. Греко-католицька церква – найвпливовіша суспільна сила у кристалізації української нації міжвоєнної Галичини. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Історія*. 2010. № 1. С. 109–114.

¹⁷ Бистрицька Е. Йосиф Сліпий – організатор богословської науки в Україні: *Матеріали наук.-практ. конф.*, м. Київ, 20 вер. 2002 р. Київ, 2003. С. 106–115.

¹⁸ Бистрицька Е. Розвиток греко-католицької богословської освіти і науки в міжвоєнний період. *Збірник праць ТО НТШ*. 2004. Т. 1. С. 85–96.

¹⁹ Вояковський Н. Відновлення Духовної Семінарії у Львові. *Записки ЧСВВ*. 1971. Т. 7. С. 291–307.

²⁰ Звіт з організаційної праці та обсягів Богословської Академії. *Світильник істини: Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові: 1928, 1929, 1944*. 1973. Ч. 1. С. 300–308.

²¹ Значення і устрій Греко-Католицької Богословської Академії. *Світильник істини: Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові: 1928, 1929, 1944*. 1973. Ч. 1. С. 49–56.

наукових праць окремим виданням²². Про якість публікацій свідчать фахові рецензії в провідних українських, австрійські, англійські, бельгійські, італійські, німецькі, французькі, польські, білоруські, чеські журналах того часу. Авторитетність БНТ збільшувалася з кожним роком його функціонування, що сприяло становленню української богословської школи. Ознайомившись із Статутом БНТ, бачимо, що товариство займалося проведенням наукових досліджень з богословських напрямків, виданням релігійної літератури, організацією богословських з'їздів, семінарів, поповненням бібліотеки товариства, організацією співпраці з іншими науковими установами, виданням наукового журналу тощо²³.

Наступним етапом розбудови богословської освіти та науки було створення власного вищого навчального закладу. Йосиф Сліпий, завдяки своїй винятковій освіті, глибоко усвідомлював критичну необхідність заснування вищого навчального закладу²⁴. Тому призначення А. Шептицьким молодого, але вже визнаного вченого, який успішно поєднував наукову, педагогічну та громадську діяльність, для реалізації цієї амбітної мети було логічним і обґрунтованим²⁵.

Питання доцільності та значення створення вищого наукового центру для підготовки духовенства та наукових кадрів було винесено на обговорення Богословського наукового товариства та Митрополичої Консисторії у листопаді 1927 р., де о. Й. Сліпий виступив з основною доповіддю. Отримавши підтримку митрополита та духовенства, він приступив до розробки «Статутів» майбутнього закладу. Згодом, «Статутути» були представлені на розгляд Статутової Комісії. 28 лютого 1928 р. митрополит Андрей затвердив «Статутути» та призначив Й. Сліпого ректором Академії²⁶.

Урочисте відкриття Греко-католицької богословської академії відбулося 6 жовтня 1929 р. З нагоди відкриття академії урочисту проповідь сказав ректор о. Й. Сліпий, наголосивши, що «...богословська наука є одна, але кожний нарід надає їй свою закраску і вносить до неї частку свого Духа». Базова структура закладу відповідала католицьким зразкам²⁷. На початковому етапі функціонували два навчальні відділи – філософський і теологічний. Згодом був заснований ще один факультет – правовий. Навчальний рік розпочинався з 1 жовтня і завершувався 1 липня. Студентами академії були представники різних соціальних груп населення,

²² Листи крайового господарського товариства «Сільський господар у Львові, Луцьку, Коломиї та ін. до Шептицького А. про діяльність. ЦДІАЛ (Центр. держ. іст. архів м. Львів). Ф. 358. Оп. 1. Спр. 125. Арк. 78.

²³ Колб Н. «Ізидор Глинський – парох, громадський діяч, етнограф (до 160-ліття з дня народження о. Ізидора Глинського): матеріали наук.-практ. конф., с. Буцнів, 14 лют. 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 81-87.

²⁴ Листи священників про діяльності парафій в місцевостях на букви Го-Гу 1896-1938. ЦДІАЛ (Центр. держ. іст. архів м. Львів). Ф. 408, Оп. 1. Спр. 110. Арк. 173.

²⁵ Пекар А. Папська семінарія св. Йосафата в Римі. *Зписки ЧСВВ*. 1982. Т. 11. С. 338-345.

²⁶ Перевезій В.О. Служіння Богу і народу: Українська греко-католицька церква між двома світовими війнами. Київ, 2004. С. 187-189.

²⁷ Хоркава І. Наукові семінари як невідільний складник навчально-виховного процесу у Львівській Богословській академії УГКЦ упродовж 20-30-х рр. XX ст. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. No 20. С. 15-17.

зокрема вихідці з родин селян, робітників, міщан, священників, вчителів та інших²⁸.

З часу відкриття Академії удосконалювалася навчальна програма. В перелік дисциплін були включені курси соціології, арабської, сирійської та арамейської мов, відкрито біблійний, правничий та історичний семінари. Для розвитку практики наукових семінарів проф. Микола Чубатий за розпорядженням ректора Й. Сліпого створив правильник-статут для семінару з історії української Церкви. Документ був затверджений Професорською Колегією 10 лютого 1930 р. і наданий у користування на семінарах з інших предметів.

Безумовно, подією наукової ваги, свідченням організаторського таланту Й. Сліпого стало видання наукових богословських творів під назвою «Праці Греко-Католицької Богословської Академії у Львові», які продовжили серію «Праці Богословського Наукового Товариства». На час звіту світ побачило 5 томів. Крім того, члени Професорської Колегії видрукували низку своїх статей в українських та іноземних журналах теологічного або загальнонаукового характеру²⁹.

У Греко-католицькій богословській академії працювали кращі богослови і світські вчені. Найбільш здібні до навчання студенти мали змогу займатися науковою роботою. На систематичній основі в Академії працювали семінари: догматичний, біблійний, правничий, історії Унії, гомілетичний, катехитичний, історії України, мистецтва, соціології, церковнослов'янський. За неповних 10 років Академія підготувала 415 абсолювентів³⁰.

Ректор Й. Сліпий заохочував наукову спільному до написання підручників з богословських наук. Серед них були: «Церковнослов'янська граматики» д-ра К. Чеховича, «Біблійна герменевтика» і «Патрологія» (в 3-х томах) о. В. Лаби, «Катехитика», «Педагогіка» і «Катехизм» о. Ю. Дзеровича, «Огляд історії церковної музики» д-ра Б. Кудрика та інші. Дослідники та студенти мали можливість користуватися фондами бібліотек Духовної семінарії, Богословського Наукового Товариства і Греко-католицької богословської академії.

Висновки. Отже, у першій половині 20 ст. професія священника в Східній Галичині мала високий соціальний статус. Система богословської освіти включала п'ять греко-католицьких семінарій та один вищий навчальний заклад – Греко-католицьку богословську академію, що забезпечували підготовку кадрів. В умовах польської окупації семінарії були центрами збереження української національної ідентичності, сприяли вихованню патріотично налаштованого духовенства, яке відіграло активну роль у національно-культурному відродженні.

²⁸ Штука С. Культурно-просвітницька діяльність Йосифа Сліпого (1922–1945 рр.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : «Історичне релігієзнавство»*. 2014. Вип. 10. С. 209–212.

²⁹ Музичка І. Віднова діяльності Українського Богословського Наукового товариства. *Патріархат*. 1998. Січень. С. 12–15.

³⁰ Ходак І. Роль богословського наукового товариства у розвитку богословської науки у 20–30-х рр. ХХ ст. *Записки історичного факультету Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова*. 2009. Вип. 20. С. 183–185.

Академія стала центром формування українських богословських наукових шкіл, сприяючи розвитку наукових досліджень у галузі богослов'я та історії церкви. Навчальні програми поєднували богословські дисципліни, спрямовані на формування практичних навичок, з загальноосвітніми предметами, такими як мови (українська, німецька, французька), історія та географія. Найбільш успішні випускники мали можливість продовжити навчання за кордоном. Греко-католицька богословська академія була важливим науково-освітнім та культурним центром, який зробив значний внесок у розвиток української богословської науки, освіти та культури. Її діяльність сприяла формуванню високоосвіченого духовенства, розвитку наукових досліджень та налагодженню міжконфесійного діалогу.

REFERENCES

- Bystrytska, E. (2003). Yosyf Slipyi – orhanizator bohoslavskoi nauky v Ukraini [Josyf Slipyj – the organizer of theological science in Ukraine]. *Materialy nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, 20 ver. 2002 r.* Kyiv. S. 106–115 [in Ukrainian].
- Bystrytska, E. (2004). Rozvytok hreko-katolytskoi bohoslavskoi osvity i nauky v mizhvoiennyi period [The development of Greek Catholic theological education and science in the interwar period]. *Zbirnyk prats TO.NTSh.* T. 1. S. 85–96 [in Ukrainian].
- Bystrytska, E. & Hrabets, Yu. (2023). Stanovyshche ta diialnist hreko-katolytskoho parafialnoho dukhovenstva Skhidnoi Halychyny u 1914–1939 rr. [Position and Activities of the Greek-Catholic Parish Clergy of Eastern Galicia in 1914–1939]. *Skhidnoieuropeiskyi istorychnyi visnyk, (27)*, 105–116. [in Ukrainian].
- Khodak, I. (2009). Rol bohoslavskoho naukovohto tovarystva u rozvytku bohoslavskoi nauky u 20–30 rr. XX st. [The role of the theological scientific society in the development of theological science in the 20–30s of the XX century]. *Zapysky istorychnoho fakultetu Odeskoho natsionalnoho universytetu im. I.I. Mechnykova.* Vyp. 20. S. 183–187 [in Ukrainian].
- Khorkava, I. (2018). Naukovi seminary yak neviddilnyi skladnyk navchalno-vykhovnoho protsesu u Lvivskii Bohoslavskii akademii UHKTs uprodovzh 20–30-kh rr. [Scientific seminars as an integral part of the educational process at the Lviv Theological Academy of the UGCC in the 20–30s of the twentieth century]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk.* No 20. S. 10–17 [in Ukrainian].
- Kolb, N. (2020). «Izydor Hlynskyi – parokh, hromadskyi diiach, etnograf (do 160-littia z dnia narodzhennia o. Izydora Hlynskoho) [Izydor Hlynskyi – priest, public figure, ethnographer (on the occasion of the 160th anniversary of the birth of Izydor Hlynskyi)]. *Materialy nauk.-prakt. konf., s Butsniv, 14 liut. 2020 r.* Ternopil. S. 66–87 [in Ukrainian].
- Kuhutiak, M. (1993). *Halychyna. Storinky istorii: narys suspilno-politychnoho rukhu (XIX st. – 1939 r.)* [Galicia. Pages of history: an essay on the socio-political movement (nineteenth century – 1939)]. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Muzychka, I. (1998). Vidnova diialnosti Ukrainskoho Bohoslavskoho Naukovoho tovarystva [Renewal of the Ukrainian Theological Scientific Society]. *Patryiarkhat.* Sichen. S. 12–15 [in Ukrainian].
- Pekar, A. (1982). Papska seminariia sv. Yosafata v Rymi [Pontifical Seminary of St. Josaphat in Rome]. *Zapysky ChSVV.* T. 11. S. 338–345 [in Ukrainian].
- Perevezii, V.O. (2004). Sluzhinnia Bohu i narodu: Ukrainska hreko-katolytska tserkva mizh dvoma svitovymy viinamy [Serving God and the people: The Ukrainian Greek Catholic Church

- between the Two World Wars]. Kyiv [in Ukrainian].
- Pylypiv, I.V. (2010). Hreko-katolytska tserkva – naivplyvovisha suspilna syła u krystalizatsii ukrainskoi natsii mizhvoiennoi Halychyny [The Greek Catholic Church is the most influential social force in the crystallization of the Ukrainian nation in interwar Galicia]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii, (1)*, 109–114. [in Ukrainian].
- Shtuka, S. (2014). Kulturno-prosvitnytska diialnist Yosyfa Slipoho (1922–1945 rr.) [Cultural and educational activities of Iosyp Slipyj (1922–1945)]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: «Istorychne relihiieznavstvo»*. Vyp. 10. S. 207–212 [in Ukrainian].
- Voiakovskiy, N. (1971). Vidnovlennia Dukhovnoi Seminarii u Lvovi [Restoration of the Theological Seminary in Lviv]. *Zapysky ChSVV*. T. 7. S. 291–307 [in Ukrainian].
- Znachennia i ustrii Hreko-Katolytskoi Bohoslovskoi Akademii [The significance and structure of the Greek Catholic Theological Academy]. *Svitylnyk istyny: Dzherela do istorii Ukrainskoi Katolytskoi Bohoslovskoi Akademii u Lvovi: 1928, 1929, 1944, 1973*. Ch. 1. S. 49–56 [in Ukrainian].
- Zvit z orhanizatsiinoi pratsi ta obsiahiv Bohoslovskoi Akademii [Report on the organizational work and scope of the Theological Academy]. *Svitylnyk istyny: Dzherela do istorii Ukrainskoi Katolytskoi Bohoslovskoi Akademii u Lvovi: 1928, 1929, 1944, 1973*. Ch. 1. S. 300–308 [in Ukrainian].